

مکتبہ دارالکتاب

ادبی و سیاسی رسالہ اسبوعیہ در

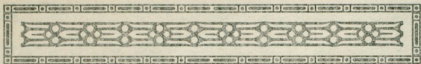
۳۰ بجی سنہ

۱ شعبان المعظم ۱۳۲۹

پنجشنبہ

جزو عدد : ۱۰۶

ترکک عربلق مسئله سی

واری یوقی!...

(مابعد عن جزؤ ۱۰۵)

طابور سجالاتک وقوعات خانلربنه مراجعت ایدیلرسه سائقه عنصریته
بین الافراد حدوئه کلش وقوعات قیدینه تصادف ایدلمیه چکنه امینم . اوت .
بر آناطولی لینک سوریه لی آرقه داشنه :

— عرب اوغلو .. هی ! ...

دییه حایقر دینغی کوروب ده معنای تحقیر واستخفاف چیقارمق مصیب اوله ماز ..
زیرا اوت دن او برینک ده اوکا :

— بره همشهری ! ... بکا باق ! ...

دییه حایقر مه سی غایت صمیمانه و برادرانه اولدینغی محقق و قاطعیدر .

لکن بوامله نظریه و معلومه ایله اکتفا ایده جکم ظن ایتمه یکنز ؛ بونلر شویله جه
خاطر مه کلدی ده ذکر ایدیم دیدیم ؛ اصل استناد ایتدیکم مثال ، فعلاً حادث
و مشاهد ، تجربه متحقق و ثابت بر کیفیتدر که بونی بوراده حکایه ایدرسم آرتق
ایکینک ایکی ایله حاصل ضربنده کی بداهت درجه سندنه بر حقیقت روحیه اجتماعیه
تجلی ایتش اوله جق ؛ بن ده — هر مدعینک ادعاسنه رغماً — دعوائی قازانمش ،
مدعای اثبات ایتش اوله جقم :

کچن شسباط آبی ایچنده ایدی ؛ والی ولایتدن برتذکره آلام ؛ بونده بی
مخلط بر قومیسونک ریاسته تعیین ایتمشیدی ، مسئله ؛ ژاندارمه افرادندن بعضیلری
مملکت کنجیلرندن درت بش کیشی بی بر کیجه ژاندارمه دارم سندنه توقیف و ضرب

ایستدکاری حقننده شکایت واقع اولدیغندن کیفیتک تحقیقی لزومندن عبارت ایدی .
 قومیسون ژاندارمه دائره سسند طوبلانندی ؛ تحقیقانه مباشرت ایتدی ؛ مدعی
 کنجلی اورایه جلب وجمع ، افاده لرینی ضبط ، اطباء بلدییه معاینه لرینی مشتکی
 عنه افراد ایله مواجهه لرینی اجرا ایتدی . . . ایش تحقیق ایتدی ؛ حقیقه بعض
 افراد سوق جهالتله بودلیقاندلرک آياق لرینی ضرب ایله شیشیرمش ، حتی یاره بره لوده
 پیدا ایتمش . بونلرک هبسی نظر مده احوال عادییه و امور بسیطه دن ایدی ؛ یالکیز
 نصب نظر امعان ایتدیکم بر نقطه واردی ؛ آنده بر حقیقت کبری آریوردم ؛
 اگر اوحقیقت ، ژاندارمه قوماندانک قولاغنه ایصال ایدیلن شکلده تجلی ایتمش
 اولسهیدی ، قلبکام امیدمه بر سهیم انکسار صاپلانمش ، آجی ، پک آجی بر حقیقت
 مظله قارشیسینده بوتون اعصابم تیره مش اوله جقدی . . . یوزبیک حمد و شکر لرکه
 قورقدیغم حاله مصادف اولمادم ؛ بلکه استقبال عثمانی بی تقویه و تنویر ایده جک ،
 لکن هم رجال ایله بقاسنه خدمت احتیاجنده بولسان برحالت روحیه قارشیسینده
 بولدم . مثلاً : انای مواجهه ده مشتکیلردن برینه قبریسیلی بر ترک ژاندارمه
 نفری کوستره رک :

— اوغلم ، سنی آياغکدن دوکن آدم بومیدی ؟ . . .

سؤاله جواباً :

— خایر افندیم ، بودگلدی . . . بو ، کنارده یاتیوردی . . . بنی ضرب ایدن
 شو نابلسلو (عرب) اون باشی ، قیراجله ضرب ایدیوردی ؛ اوتنه کی صورلو (ینه
 عرب) نقرده کوسمه اوطور مشدی . . . حتی : « سنی گیدی شویله بویله
 ییروتلو ! . . . » دییده بکاحقارت ایدیوردی . . .

بردیگرینه ده :

— سنی هانکیسی دوگدی ؟

— افدم ، بنی دوکن بورالی (ییروتلو) فلان چاوشدر .

— سن آنی طانیورمیدک ؟ . . .

— خایر افدم ، صکره دن بوراده اوکر ندک . . . ذاتاً بزهیچ رینی یلدر . . .

— شو کریدی سزی دوکدی می ...

— خایر اقدم ، او ایشه ، قاریشمدی ... بالعکس صگره بزه صوکتیری ،
آیاقلرمزی ایچنه صوقدی ، یوزلرمزی بیقادی . بونک اوزرینه قوماندانه
دیمشدم که :

— عزیزم ، ایشک ایچنده سزه دیدکلری کبی داعیه جنسیت اولمادیغنی
آکلادیگنریا ! ... اگر اوایله اولسهیدی ترکلری اتهام ، عربلری تبریه
ایده جکلردی ... حال بوکه ایش بر عکس جیقدی ... هله مجرد ترکلری اتهام
ایچون کندی طرفلرندن کندی آیاقلرینی یاره لایوب شیشیرمه جک قدر ضرب
ایتدکلری حقیقه کی ظنون وافکارک شومنظره حقیقه قارشى سقوط وهبوط
ایتدیکنه شه گز قالمدی یا ! ... ایشه سزه سوز کوتورمه جک بربرهان جلی ! ...
حقیقه آراق بونک عکسنی ادعایه امکان ومحال قالماشدی . بن ایسه ذاتاً
عکسی ادعاده ایدم . بوصورتله مدعام ثابت اولدی .

مجلس مبعوثانمیزک بواجتماعی صوکلرنده «ترکک — عربلر» نامنه بعض
مبعوثلر طرفندن سوزلر سویلندی . بوسوز چوق سوز کوتوره جک ماهیتده
اولدیغندن ، بوراده آنلردن بحث ایتمه یه جکم ؛ یالگیز عرب مبعوثلری طرفندن
«عربلرک حقوقی» نامنه ، ملیت قاریشیدیرمه رِق (!) فقط ملت ذکریله بعض
مدعیات درمیان ایدلدی مدعیاتک درجه صحتی ، وجود وعده منی تدقیق
بوموضوعک خارچنده در ؛ زیرا اوده آریجه تدقیق وتبعه وابسته بر موضوع
مهمدر . ایجاب ایدرسه بشقه جه بر مقاله شکلده یازیله بیلیر . بنم بوراده تنویر ایتمک
ایسته دیکم حقیقت : میدانده «عربلق — تورککک دواعی» ملیه وعنصر یه سنک
عدم وجودی «کیفیتیدر .

بنم ایچون یوقاریده ذکر ایتدیکم مثال وقوعی بک مهم وقیمتداردر . چونکه
هرنوع شائبه تصنعدن آزاده ارواحک انعکاسات احتساستایدیر . زیرا دوشونه لم که :

داعیه عنصریته مجبول اولانلرک بویله فرصت لر دن استفاده یی اصلا اهل ایتمه یه جک لری روم ایلی عالم اجتماع یی سنده بلغار ، روم ، صرب حادثات معلومه سی بیلنلرجه تسلیم اولنور . اوراده یابلیان ، خاطره گلیان ، حتی کندی طرفلر ندن ایقاع ایدیلان فطایع و فجایع ترک عنصر یی نه ، بالخاصه حکومت خدمتده بولنلرله اسناد ایدلمکده ایدی . اورادن آریله لی اوج سنه اولیور ؛ بلکه حالاده ایدلمکده در ، غزنه لر یازوب طور یور ؛ لکن مسموعات و مکتوبات بنم مطالعته اساس تشکیل ایدمه یه جک فی یوقاریده سویله مشدم .

غریبدرکه مضروبین میاننده اهل اسلام دن ده واردی ؛ خرس تیان ده واردی . بونلرک هیچ بری بر طور افترا کاری آلمادی ؛ حقیقت و صحت افاده دن آریلمادی . بر زمانده که متحقق بر فعلک زید رینه عمروه اسنادی ده حصول مقصدی تأمین ایده بیلیردی . یایامدیله .

مبعوثلر مزک « عرب فرقه سی » نامیله بر فرقه مخصوصه بالتشکیل عربلرک حقوق و منافعی مدافعه یه تشبث ایتدکلر یی ده اوقوم مشدم . « ملیت اوزرینه جمعیت تشکیلی » نک ممنوعیتی « جمعیتلر قانونی » ایله تأیید و تقریر ایدن بر هیئت اعضا سنک بویله بر فرقه احداثه قیام ایله باغلا یه جغم دیهرک طولاشدیر مق نوعندن بر حرکتی سلامت وطنه ملایم بولیله جقلر یی بیلیدیکم ایچون اینانغی ایستهمدم .

حر معتدل فرقه سی بالطبع عنصر و ملت اساسی اوزرینه متشکل دگلدر . بورانک طبقات مختلفه سیله تماسده بولندیغمی سویله مشدم ؛ بو مناسباتمک محصله سی شو یولده خلاصه ایده بیلیرم :

طبقه عوامده اساساً « ترکک - عربلق » داعیه سی طوغغامش ؛ قطعاً مجهول اتدندر . طبقات متوسطه ده غزنه لر ده بر شیلر اوقویورلر سده شیمدی یه قدر وجودی کورمه دک لری ، اسمنی ایشتمدکلری ، حتی بومدعیاتی تأیید ایدم جک احواله ده راست کلدکلری ایچون مبهوت و حیران بر حال استغرابده بولینورلر . طبقات منوره ایسه بویله بر مسئله نک احداثده کی مضرات سیاسییه واجتماعیه یی یک کوزل تقدیر ، حتی « هیچ بر زمان ترکلرک عرب سنز ، عربلرک ترکسنز

یاشامایه جقلری ، لاسمخ الله بویله بر حال واقع اولورسه ترکلردن اول عربلرک استقلال سیاسیلرینی ، موجودیتلرینی غائب ایدمه جکلری ، فی صراحة سویله یورلر . اعظام ایدیلن ، لسان حال امت اولوب اولمادینی امرنده بر طاقم ظنونه یول ویرن بعض نشریات - ولوکه موقت اولسون - برسوه تأثیر اجراسندن حالی قالمیور . بوغزته لر ، بنجه جنسایت ایشله یورلر ، نشر ایتدکلری افکارک درجات تأثیرینی ، حاصل ایدمه چکی نتایجی هیچده دوشونمکه . ملاحظه ایتمکه لزوم کورمیه رک ، مجرد برشی یازمش اولق ویاخود بر فکر مخصوص ترویج ایتمک ویاخود بر ویا بر قاج کیشینک نشر آماننه آلت اولق ایچون یازیورلر . بزده غریب بر حالت روحیه اجتماعیه واردر . وجودی اولسان برشیئی بریسی اورتیه آتیور برسین ، جوق کیشیلر - مناقشه و محاکمه حاجت کورمکسزین - همان کوزلریله کور مشجه سنه تلبيه قویولورلر و هیچ یوقدن بر مسئله نک میدان چقمه سنه سبب اولورلر . صکره ، اماندن صکره تدقیق ، تحقیق قاله آلینا جق هیج برشیئک موجود اولمادینی آ کلاشیلر آ کلاشیلر اما آز جوق خفیف دماغلرده بر ارجک بر افش اولور ، بر طاقدرینه ؛

— عجایب! ... دیمک بزم سئلدیکمز بر طاقم حاللرده وارمش ! دیمک ترکلر عربلره یان کوزله باقیورلر مش ... دیمک بزندن ده آنلری سومینسلر وارمش ... دیمک آزده مغل محبت و مصافات جریانلر بولنیورمش !

کبی واهمه لر بیله کلیر ... اساس اولمادینی ، روحی بولغیدینی حالده - ولوکه بالآخره قابل تصحیح اولسه ده - بر مدت ایچون یوقدن وار ایدمش اشمزازلره وجود ویرلش اولور . بو حال . خاطر مه او قاضینک معذب چو چغنگ ملعبه شیطنتکارانه سفی کتیردی ؛ اکثر نتیجه معلوم اولدینی حالده شوراده ذکرینه لزوم کوردم : قاضی افندی بی طانییان بر ذات زیارته کلش ؛ سلاملق او طه سنده بکلرکن افندی نک اوغلی مسافرک یانه گلیر ، دبرکه :

— پدرم شیمدی کاه جک افدم ؛ قولانغی آغیرجه ایشتدیگندن قونوشیرکن لطفاً خیزلی سویله یگنر

چو جق ایچری به کیروب پدرینه ده :

— سلامغه بر مسافر گلش ... صاغیرلنی وار ، شدتلی سسله قونوشه بیله جک دیر . قاضی افندیله مسافرك تقابلندن طنین انداز اولان صدره قارشى خانهك صفه سنده چوجك قاتیلجه به قدر قهقهه لر قویارمسی مشهوردر . ایشته ایکی عنصر عثمانی پی ده یوله کتیرمك ایستیانلرك قهقهه لرینه میسدان و برمهك خصوصى الك مهم وظائف و ظنروریدن عدايتديكم ایچون ده اچکن سنه ابسدالرندن بری سلا- نیکنده منتشر غزته لرله ، استانبولده (تصویر افکار) ، (اقدام) غزته لرله ، بیرونه کلدگدن صکره بورا غزته لرله ترك وطنداشلرك عرب وطن داشلرینی زیارتی مسئله سنی موضوع بحث اتمش ، عمومك انظارینی جلبه چالیشمش ، شفا هاده استانبولده دو قور ناظم ، آتپنده والی جمال ، بینونده والی نورالدین بکله سوبله مش ، اوج آلیق والی و کالتهمده داخله ناظری خلیل بك افندی به یازوب بوانیه وطنیهك حصولی ایچون یارديم ایتسنی رجاله مشدم .

مساعدیمك بوشه جیه مادیغنی ، بومقصدك وجوده گلیمسی ایچون سالنیکده تشبثاتك باشلادیغنی اوکر نجه میلیونلر قازانمشجه سنه سویندم ، اوت! قارداشلقری سوز درجه سنی کچمیان اخوان عربیه و ترکیه عثمانیهك بالتلاق مصافحاتی کورمك املك وجوده کلدیکنی کوره جکم . بونی گورمکله آتش تفریق کور و کجیلرینهك دوچار خذلان و حرمان اولدقلرینی کنیدیلرینه ده ، باشقه لرینه ده آ کلاتمش اوله جفم .

بورایه علاوه ایدیله جک بر نقطه مهمه وار : بن عموم عربستاندن می ، یوقسه عربستانك سوریه قسمدنمی بحث ایدیورم ! ... ادعای عموم عربلغمی شامل ، یوقسه بر قسمته می عاند ؟ ... بوبله برسؤال مقدره معروض قالمق احتمالم وار . بوکا بن جواب ویره بیلیرم و دیرم که :

— ممالك عربیه مزك الك مترقی ، الك منور قسمی سوریه قطعه سیدر ، اورانك افکار عمومیه سی ، دیگر قطعات عربیه به رهبرك ایده بیلیر . بوگون بیروت

مطبوعاتنک هندستانلره قدر تأثیراتی جاریدر. بناءً علیه اڤول نظر دقت و اهتمامه آغق ، بیروت منشور اتی آهنگدار قیلغه چالیشقی غایت مهم بر مسئله در .

بوجوابی ویردکن صکره سوزمی ، وقتیه محملدن یازوب یازوب ده ۳۲۵ سنه رومیه سنک همان بوتون آیلرینی ، هفته لرنی اشغال ایدن « یمن » قطعه فیچیه سنه نقل ایده جکم واوراسی حقنده ده پک مختصر بر نبذه سویایه جکم :

یمن قطعه سی ، عربستاندن اولقله برابر دیگر قطعاته اولان اوزاقلنی ، بر حال انفرادده قاله رق مناسبات خارجه سنک محدودیتی ، بالعموم احوالک خصوصیتی سبیلرله یمن افکار عمومیه سنک دیگر ممالک عرب ایله مقایسه سی جائز و صحیح اوله ماز . بوکون یمنده ترکار علیهنده شدتلی بر جریان افکار وارد . بوانظار بدینانه دور سابقمزک متروکات سیئه سندنر . دوشونه لم که : بوندن قرق سنه اول غازی مختار پاشا بوقطعه یه کیردیک زمان یمنیلر کنیدیسی ، عثمانلی عسکرینی ، دها آجینی ترکاری پک صمیمی بر حسن قبول و اطمشان قلب ایله استقبال ایتشلردی ، نظر لرنده ترکار پک بویوک و عادتاً « مقدس » کوروینبوردی لکن آه بونظر چوق سورمه دی ؛ آنلرده تصور ایتدکاری قدسیتی ، حتی کوردکاری محاسنی محو و ازاله ایده جک سیئات اخلاقیه صاچان مأمورلر ، ضابطلر کیتش ، بیچاره یمنیلر کندی امرالرن ، سیدلرن ، اماملرن ، چکدکارینک ایکی مثانی بزم یادکارلردن کورمکه باشلامش نظرلر دیکشمش ، محبت بدل خصومت ، حرمت بدل نفرت پیدا اولمش

— یا ! دیمک بونلرده فوق العاده لک یوق ایمش ! دیمک بونلرک افعالی مسموعاته مطابق دگش ! اوילה ایسه بویابانجیلری ممکنکمزدن دفع ایدم ده بز بزه قاله لم ، کندی قوزمزی کنیدی بای ایدم !

فکری تأسسه باشلامش ، اماملر ، سیدلرده بوبوری اوفورمشلر نتیجه سی اوله رق « یمن حادثاتی » نامنده کی جوجق طوغمش آرتق بوکا کیمیسی « ترکاره خصومت و عداوت ! » ، کیمی « اجنبی پارماغی ! » کیمی ده

« وحشت و بداوت ایجابی ! . . . » کبی معنار و یرمش !.. حالاده و یرن واریا !..
بن نه دیه جکم ؟ . . . بنم سوزم پک بسیط :

— عدالتسزک ، مسسلکده جدیت و ثبات فقدانی ! . . . ینیلیر بو ایکی
خصلتک مفتونیدر . اکر بو ایکی اعتقاد ین خلقنده برلشدیریلیر ، امثله مادیه
و متمادیه ایله و فقط کمال جدیت و شدتله دوام ایدیلیرسه بونلرده ترکره قارشی
بر اعتماد حاصل اولور ، بوکا بدل هر نوع مدعیانندن واز کچرلر .

بن بر سنهک تبیع و تجربه مدن شسو حقیقتی اوکر نه بیلدم . عجبا بز بو ایکی
لازمه ینی بحق تطبیق ایده بیله جکمی بز ؟ . . . ایشته اک مهم سؤال بودر . بونک
جوابی « عین اصلاحات قومیسونی » نک نتیجه مذاکراتنده ویره جکلری مقررانک
تطبیقاتنده کی طرز حرکت اوله جقدر . بونک حسن تطبیقیله ین قطعه سنده
ترکک عربلق مسئله سی کندیلکندن و تدریجاً منطقی اولوب کیدر .

عربلرک عثمانلیله ارتباطنک اک مهم عقده سی عثمانلی پادشاهان عظامنده ممثل
اولان صفت جلیله خلافت اسلامیه در . بو صفت ممتاز و مقدسه نه قدر تعجیل
و تقدیس ایدیلیر ، علو مکاتی نه قدر اراه و تشمیل اولنورسه تأثیرات معنویه سی
او نسبتده تجلی و توسع ایدر . عبدالحمید بوندن استفاده ایتمک ایچون پک حریص
ایدی ؛ لکن سیئات اعمالی اوصفت مقدسه نک انکشاف تأثیراتنه مانع اولیوردی .
چونکه او یله بر صفت جلیله ینی حائز بولسان بر ذات عالیده دائماً اوصاف فاضله
و کامله تجسم ایتمه لی ، هیچ برشائبه خساست و ردائت ایله شائبه دار اولمامه لی ، خلاصه
اوصفت محترمه حاملنی هر نظر پک بویوک ، پک مقدس کورمه لی .

تأمین ایدرم که مقام معالای خلافت کبرانک سلطان جلیل الشان محمد رشاد
خان حضرتتلیسه استقالیه بوتون عالم اسلامیتک احتیاسات صداقتکارینه بر بشقه لق
کلدی . . . بونک علائم مادیه سی انسان کوزلریله کوریور . بالکیز بونی قولیاند
براقامق ، بو احتیاساتنه برچوق آثار فعلیه ایله توسع و انکشاف و یرمک لازم .

بوده زمامداران و مدیران امور اداره دولتیه ترتیب ایدن بر وظیفه‌در . بزرگ آرتق
 « تعاملات عقیمه قلیه » انهما کنندن و از کچوب ملتیه روح امتزاج و اتحاد و یرم‌جک
 وسائط معقوله و صیدیه توسل ایده‌جک بر زمانده‌یز + ترکک - عربلق نامیله
 باختلاف بولندیفنی فعلاً اثبات وارانیه احتیاجنده‌یز .

عبد الغنی سنی

